

A 600 ÉVES KECSKEMÉT

Először Nagy Lajos király 1368-ban kelt egyik oklevelével említi Kecskemétet városként, ezért tekintik ezt az évet a várossá válás dátumának, s ennek a régmúltba vesző időpontnak ünnepeljük most 600. évfordulóját. Biztosan tudjuk azonban, hogy e helyen már előbb is létezett település. Írott emlékeink szerint 1353-ban már laktak itt emberek.

Hatszáz év! Micsoda mélysége ez a múltnak, mennyi hősiesség erőfeszítés, mennyi hiábavaló küzdelem fér bele e történelmi időbe. Hányszor hullott itt vére, verejtéke régen elhalt elődeinknek, hányszor pusztított ellenség, tűzvész, a fekete halál, a belső villongás, hányszor világtant fel a szabadság reményének tüze, hányszor aludt ki újra? Amikor ezt a ritka évfordulót ünnepeljük, tisztelettel és büszkeséggel gondolunk azokra a rég letűnt nemzedékekre, amelyek nehéz munkával, örökös küzdelemben a homokkal, századokra megteremtették az életet ezen a vidéken. Hálával gondolunk azokra az elődeinkre, akik megvetették lábukat a város környéki mocsarakon és futóhomokon, hogy végül is legyőzzék a természetet.

A mai nemzedék erényei közé sorolja múltjának megbecsülését, a hálás emlékezet kiemeli történelmünk haladó mozzanatait. Ezt tesszük mi is, és különösen fontos, hogy a jubileumi évben minél többet megismerjünk a letűnt századokból, hiszen a jövőbe vezető út a múltból indulva halad a jelenen át, s nagy gondolkodóinkkal együtt mi is valljuk, hogy csak az a közösség érdemes a gyümölcsöző holnapra, amelyik a múltból tanulja meg a jövőt. Vessünk hát egy pillantást az elmúlt hatszáz évre, hogy utána rátérhessünk a bennünket leginkább foglalkoztató jelenre.

Az Alföld régi képe: mocsár, belvíz, homok. A szél száguldásának sehol sem állja útját erdő vagy hegy. Nincs folyó a közelben, a jazigok mégis várost építettek ezen a helyen. Ezt a települést ma már csupán népvándorlás korabeli emlékek jelzik. Népek egymást beolvasztó harcainak tanúja ez a föld. Közelében ütköztek meg a honfoglaló magyarok Zalán seregével, s nem messze innen, a pusztaszeri sík volt a vérszerződés színhelye, feltehetően a vezéri törzs szállta meg ezt a vidéket.

Kecskemét 1439-ig a mindenkori királyné javadalmi birtoka volt. Ettől kezdve elzalogosítás útján került földesúri fennhatóság alá. A szomorú emlékéü mohácsi csata után a várost és környékét is kirabolta, elpusztította a török, de véglegesen — pontosabban hosszabb időre — csak a XVI. század közepén került török uralom alá Kecskemét. A zsitvatoroki béke után enyhült a helyzet, elköltöztek a török hatóságok, és lassú fejlődés indult meg. Más vidékekkel ellentétben a hitújítás itt nem osztotta meg a népet, a lakosság példás egyetértésben élt.

Az 1848—49-es szabadságharcban sok kecskeméti küzdött és áldozta életét. E helyen adózunk Hajagos Illés, a város akkori polgármestere emlékének, aki Kos-

* A kecskeméti Városi Tanács elnöke

suth kormánybiztosaként a „három város”: Kecskemét, Nagykőrös és Cegléd tizezer főnyi seregét vezette Jelasics ellen. A múlt század ipari forradalmának hatására Kecskeméten is megváltozott az élet. Ebben az időben indult meg a város olyan anyagi és szellemi gazdagodása, amelyről legjobbjaink mindenkor álmodtak. Amikor erről beszélünk, a jeles városépítőkre, Lestár Péterre és Kada Elekre gondolunk, de meg kell emlékeznünk Katona Józsefről, a legnagyobb magyar dráma városunkban született és élt szerzőjéről, Mátyási József költőről, Hornyik János történetíróról. Ugyancsak a XIX. század végén született Kecskemét két híressége: Kodály Zoltán és Fényes Adolf is, akikre nemcsak szülővárosuk, hanem az egyetemese magyar kultúra is büszkeséggel tekint. Emléktábla hirdeti, hogy az első magyar játékszíni társulat, a hivatásos magyar nyelvű színészek legelső bajnokai, Kelemen László, Szomor Máté és Szerelemhegyi András itt születtek, Táncsics, Petőfi, Jókai és Klapka itt jártak iskolába, Kodály világhírű művét, a Psalmus Hungaricum Kecskeméti Végh Mihály forrongó sorai ihlették.

A Tanácsköztársaság idején, 1919-ben Kecskemét is a haladás élvonalában menetelt. Március 22-én megalakult a háromtagú direktórium, amelynek eszmei irányítója Buday Dezső jogakadémiai tanár, író, publicista és a marxista tanokkal felvértezett forradalmár volt, akit a Tanácsköztársaság bukása után a Héjjas-bandidák kivégeztek.

A város 1944. október 31-én szabadult fel, s az akkor megalakult Magyar Kommunista Párt vezetésével azonnal hozzákezdtek az új élet alapjainak lerakásához. Olyan emberek álltak a párt mellett, mint Molnár Erik és Tóth László. A felszabadulás óta eltelt 23 esztendő Kecskemét alföldi mezővárosból fejlett iparral rendelkező mezőgazdasági várost teremtett, amely székhelye az ország legnagyobb területű megyéjének. Kecskemét lakosainak száma 1944-ben 59 ezer volt, ma már meghaladja a 76 ezer főt. Ez a nagyarányú lakossági növekedés szükségessé tette a lakásépítések fokozását. A munka az első ötéves tervben indult meg, de az igazi fordulópontra 1961. március 21-én, a Leninváros alapkövének ünnepélyes letétele volt. Öt év múlva már közel ötezer ember lakott a modern városnegyed 1400 új lakásában. Ugyanebben az évben kezdődött a Széchenyi-, a Hunyadi- és a Parkváros 16 ezer embert befogadó lakótelepeinek építése, a nagytemplom mögött pedig a Gáspár András utca már 50 évvel ezelőtt elhatározott lebontásával megindult a második modern városközpont kialakítása. Az elmúlt 23 év alatt összesen 4500 lakás épült fel Kecskeméten, soha nem látott kommunális beruházást hajtottak végre, amelyek során 500 millió forintot fordítottunk utak, vízvezetékek, csatornák, villanyhálózat, iskolák, sportlétesítmények, parkok építésére és a közlekedés fejlesztésére.

A város határában működő 10 mezőgazdasági termelőszövetkezet és öt szakszövetkezet alig öt év alatt 2000 holdat meghaladó területen telepített szőlőt és gyümölcsöszt — annyit, mint fél évszázad alatt a felszabadulás előtt. Kivirult a nagyüzemi homoki szőlő- és gyümölcskertészet, s itt emlékezünk meg a „homok aranyműveiséről”, akik vasszorgalommal fáradoztak azon, hogy a futóhomok hasznosítható legyen: Csókás József ballószógi parasztgazda, Muraközi Imre, Katona Zsigmond, aki idehívta Mathiász Jánost, a világ egyik legnagyobb

szőlőnemesítőjét, akinek híre a múlt idővel csak növekedhet. Tisztelettel emlékezünk Hankovszki Zsigmondra, a gyümölcsfák tudósára, Kocsis Pálra, a tavaly elhunyt Kossuth-díjas szőlőnemesítőre, aki méltó utóda volt a feledhetetlen üttörőknek, tanítómestereinek, akik életükkel példázták, hogy munka nélkül nincs eredmény, tudás nélkül nincs haladás.

Kecskemét mai arculatának kialakításában nagy jelentősége volt annak az örvendetes változásnak, amely a város iparában végbement. Az államosítás után megindult a szocialista iparszervezés, amely bővítette a meglevő üzemeket. Alig száz taggal indult meg a kiskapari termelészövetkezeti mozgalom, amely ma már 1700 munkást foglalkoztat. Új üzemek, gyártelepek létesültek, több fővárosi vállalat helyezett el telepet Kecskeméten. Sorban alakultak a tanácsi vállalatok is. A városban jelenleg 26 gyárüzem és 13 ktsz működik. Az iparban foglalkoztatottak száma a felszabadulás előtt alig haladta meg a 3 ezret, napjainkban pedig 20 ezren dolgoznak a város ipari üremeiben, a termelési érték eléri a 4 milliárd forintot.

Beszélhetnénk még a város tanintézetéről, középis-koláiról, technikumairól, a felsőfokú képzést nyújtó iskolákról — a kulturális, a szellemi életéről. Szólhatnánk kórházairól, egészségügyi intézetéről, a lakosság gyógykezelésén, a betegségek megelőzésén eredményesen járódozókról. Célunk azonban csupán az volt, hogy vázlatos képet rajzoljunk arról, milyen utat tett meg Kecskemét 1368 óta, az eltelt 600 év alatt, s hol tart jelenleg. A mostani állapot természetesen nem a fejlődés végső stádiuma, sőt, bizunk benne, hogy az újabb, nagyszerűbb 600 esztendő reményekre jogosító kezdete.

TÖRTÉNELEM

KECSKEMÉTI TANYÁK

A kecskeméti tanyák keletkezése messze századokra nyúlik vissza. Amikor 1241-ben a tatárjárás az ország legnagyobb részét elpusztította, néptelenné tette, IV. Béla királyunk a telepíthető területeket azokhoz a községekhez, városokhoz csatolta, amelyek a szörnyű pusztulás után új életre tudtak kelni. Így került valószínűleg már a XIII. század végén Kecskeméthez a szomszédságában volt hat elpusztult község határterülete. A Hunyadiaktól származó, Kecskemétet adományozó oklevelekben fel is sorolják ezen községek neveit, és pedig: Juhász, Koldus, Hetény, Terepegyháza és Ballóság. Ezen régi oklevelek „cum ecclesiis desertis”, vagyis elhagyott egyházaknak, községeknek mondják ezen helyeket. A tatárjárás előtt Kecskemét határterülete mintegy 60 000 holdra tehető. A város megnövekedett nagy határán már alapjában kifejlődhetett az a gazdálkodási mód, nagyarányú jószágtenyésztés, amely ké-

sőbb a török hódítás alatt és után Kecskemétet nagy hírre emelte.

Tudjuk, hogy IV. Béla királyunk a néptelenné vált Alföldre legnagyobb részt a kunokat telepítette le. Kecskemét megnagyobbodott határterületével a Kiskunsággal volt körülzárva. Ha Kecskemét régi jószágtenyésztése, gazdasági élete kutatása közben régi nomád vonatkozásokkal találkozunk, azokat jó részben a kunoknak kell tulajdonítanunk.

A tatárjárás utáni időkben tehát Kecskemét valódi kertés város lehetett, amikor a kertek, vagyis a telelők egymás mellett a várost körülvezték. Később, a népesség szaporodásával a várost közvetlenül körülvevő jószágtelelő kerteket, vagyis téli szállásokat kiteszik a határ távolabb eső részeire, pl. Városföldjére és Talfájára. Ettől kezdve Kecskemétről mint valódi alföldi „tanyavárosról” beszélhetünk.

A mohácsi vész után bekövetkezett török hódoltság a Duna—Tisza közt újra néptelenné tette, pusztává változtatva. Csak néhány város maradt meg, közöttük mint egyik legjelentősebb, Kecskemét. A város bölcs vezetői és élelmes